

**Програма підготовки бакалаврів у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка»  
спеціалізація (освітня програма) «Економіка підприємства»**

**«Ринок праці»**

**180 год. / 6 кредити ЕКТС**

**(30 год. лекцій, 30 год. практичних занять)**

*Навчальний контент*

**Модуль 1**

**Змістовий модуль 1. Теоретичні засади функціонування  
ринку праці**

**Тема 1. Ринок праці в економічній системі, його суть і функції.** Поняття «ринок праці» і «ринок робочої сили». Специфіка терміну «робоча сила». Умови виникнення ринку праці. Механізм функціонування сучасного ринку праці (суб'єкти, об'єкти, цілі, інструменти, засоби впливу. Види ринку праці, його сегментація.

**Тема 2. Механізм функціонування ринку праці.** Ринок праці в соціально-економічній системі. Безробіття та його види. Фактори, що впливають на безробіття. Сучасні моделі ринку праці. Державне регулювання ринку праці.

**Тема 3. Інфраструктура ринку праці.** Інституційна схема регулювання ринку праці в Україні. Інститути соціального партнерства. Державна служба зайнятості. Функції і структура профспілок в Україні. Територіальні органи управління зайнятістю.

**Тема 4. Внутрішньофірмовий ринок праці.** Кадрова політика фірми. Етапи управління персоналом. Оплата праці на підприємстві. Основні принципи сучасної мотивації праці. Профпідготовка і перепідготовка кадрів на підприємстві.

## Модуль 2

### Змістовий модуль 2. Механізм функціонування ринку праці в системі забезпечення зайнятості населення

**Тема 5. Індивідуальне пропонування на ринку праці.** Поняття «індивідуальної» пропозиції робочої сили і джерела її поповнення. Чинники, що впливають на обсяг пропозиції робочої сили (демографічні, економічні, соціальні, правові, екологічні, психологічні, політичні).

**Тема 6. Сукупне пропонування на ринку праці.** Поняття “сукупної” пропозиції робочої сили і джерела її поповнення. Система статистичних показників пропозиції робочої сили і попиту на робочі місця. Методи стимулювання і скорочення пропозиції на ринку праці. Регіональні аспекти пропозиції робочої сили.

**Тема 7. Індивідуальний і сукупний попит на робочу силу.** Поняття «індивідуального» і «сукупного» попиту на робочу силу. Ринок робочих місць. Чинники формування попиту на робочу силу (економічні, соціальні, демографічні, організаційні, техніко-технологічні, нормативно-правові). Заходи щодо регулювання попиту на робочу силу. Регіонально-галузевий аналіз робочої сили.

**Тема 8. Забезпечення зайнятості населення.** Поняття, види, форми зайнятості робочої сили на ринку праці. Концепції повної і глобальної, примусової і добровільної зайнятості. Закон України «Про зайнятість населення», його зміст, структура і основні розділи. Самозайнятість як найважливіший напрям політики держави на ринку праці.

**Тема 9. Безробіття, її форми і причини.** Умови і причини виникнення безробіття. Основні форми її. Закон Оукена. Природний рівень безробіття. Визначення статусу безробітних в Україні. Поняття відповідної роботи. Соціальний захист безробітних.

## **Модуль 3**

### **Змістовий модуль 3. Проблеми формування ринку праці в сучасних умовах розвитку економіки країни**

**Тема 10. Гнучкий ринок праці.** Поняття гнучкості і жорсткості ринку праці. Аспекти гнучкості ринку праці. Гнучкі форми зайнятості. Мобільність робочої сили.

**Тема 11. Аналіз прогнозування стану ринку праці.** Мета і завдання прямого аналізу ринку праці. Аналіз співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці. Основні методи дослідження ринку праці. Прогнозування параметрів ринку праці.

**Тема 12. Особливості і етапи формування ринку праці в Україні.** Сучасні умови ринкової трансформації економіки. Структурна перебудова. Структура зайнятості і безробіття. Входження України в міжнародний ринок праці.

**Програма підготовки бакалаврів у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка»  
спеціалізація (освітня програма) «Економіка підприємства»**

**«Ринок праці»**

**180 год. / 6 кредити ЕКТС**

**(30 год. лекцій, 30 год. практичних занять)**

***Тематика практичних занять***

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Ринок праці в економічній системі, його суть і функції.	2
Тема 2. Механізм функціонування ринку праці.	2
Тема 3. Інфраструктура ринку праці.	2
Тема 4. Внутрішньофірмовий ринок праці.	2
Тема 5. Індивідуальне пропонування на ринку праці.	2
Тема 6. Сукупне пропонування на ринку праці.	2
Тема 7. Індивідуальний і сукупний попит на робочу силу.	2
Тема 8. Забезпечення зайнятості населення.	4
Тема 9. Безробіття, її форми і причини.	4
Тема 10. Гнучкий ринок праці.	2
Тема 11. Аналіз прогнозування стану ринку праці.	4
Тема 12. Особливості і етапи формування ринку праці в Україні.	2
<b>Разом:</b>	<b>30</b>

**Програма підготовки бакалаврів у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка»  
спеціалізація (освітня програма) «Економіка підприємства»**

**«Ринок праці»**

**180 год. / 6 кредити ЕКТС**

**(30 год. лекцій, 30 год. практичних занять)**

*Завдання для самостійної роботи*

Назва теми	Кількість годин
1	2
1. Функції ринку праці та необхідність його регулювання	10
2. Зарубіжні моделі ринків праці	10
3. Нормативно-правове середовище, що регулює ринок праці України	10
4. Розвиток трудового капіталу підприємства як стратегічна орієнтація ВФРП	10
5. Освіта як важлива характеристика індивідуального пропонування праці	10
6. Фактори, що впливають на пропозицію праці. Закон пропозиції праці	10
7. Короткостроковий та довгостроковий індивідуальний попит на працю	10
8. Світові тенденції зайнятості	10
9. Сучасні пріоритети соціального захисту в Україні	10
10. Географічна та професійна мобільність робочої сили як елемент гнучкості ринку праці	10
11. Прогнозування стану ринку праці України	10
12. Вплив глобалізації на ринок праці України	10
<b>Разом:</b>	<b>120</b>

**Програма підготовки бакалаврів у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка»  
спеціалізація (освітня програма) «Економіка підприємства»**

**«Ринок праці»**

**180 год. / 6 кредити ЕКТС**

**(30 год. лекцій, 30 год. практичних занять)**

*Завдання для поточного та підсумкового контролю*

**Контрольні питання до 1-го модуля**

**Тема 1. Ринок праці в економічній системі, його суть і функції**

1. Поняття «ринок праці», «ринок робочої сили», «ринок робочих місць».
2. Елементи та види кон'юнктури ринку праці.
3. Елементи ринку праці та їх характеристика.
4. Функції ринку праці.
5. Умови виникнення та ефективного функціонування ринку праці.
6. Характеристика категорій ринку праці.
7. Механізм функціонування сучасного ринку праці: суб'єкти, об'єкти, цілі, інструменти та засоби впливу.
8. Сегментація і класифікація за різними ознаками.
9. Класичний, неокласичний кейнсіанський, монетаристський, інституціоналістський та марксистський підходи до аналізу ринку праці.
10. Моделі ринку праці.

**Тема 2. Механізм саморегулювання ринку праці**

1. Регулююча роль попиту та пропозиції на ринку праці.
2. Класичний аналіз ринку праці.
3. Проста модель попиту на робочу силу.

4. Монополія на ринку праці.
5. Монопсонія на ринку праці.
6. Пряма еластичність попиту на робочу силу.
7. Перехресна еластичність попиту.
8. Еластичність попиту на працю і науково-технічний прогрес.
9. Формування ринку праці в Україні.

### **Тема 3. Інфраструктура ринку праці**

1. Інститути інфраструктури ринку праці.
2. Державна служба зайнятості.
3. Загальнодержавні органи управління зайнятістю.
4. Територіальні органи управління зайнятістю.
5. Інститути соціального страхування найманих працівників.
6. Інститути пенсійного забезпечення працівників.
7. Інститути забезпечення конкурентоспроможності робочої сили.

### **Тема 4. Внутрішньофірмовий ринок праці**

1. Дисбаланс на внутрішньофірмовому ринку праці.
2. Маркетинг внутрішньофірмового ринку праці.
3. Внутрішньо фірмовий менеджмент (корпоративна культура).
4. Методи пристосування внутрішньофірмового пропонування робочої сили до економічних змін.
5. Професійне навчання кадрів на виробництві.
6. Державні заходи щодо наслідків вивільнення працівників.
7. Регулювання внутрішньофірмового ринку праці в Україні.

## **Контрольні питання до 2-го модуля**

### **Тема 3. Індивідуальне пропонування на ринку праці**

1. Складові індивідуального пропонування на ринку праці.
2. Концепція корисності.
3. Криві байдужості та бюджетна лінія.
4. Класична теорія пропонування робочого часу. Ефект доходу та ефект заміщення.
5. Пропонування якості праці.
6. Пропонування інтенсивності праці.
7. Конкурентоспроможність робочої сили.

### **Тема 4. Сукупне пропонування на ринку праці**

1. Поняття сукупного пропонування робочої сили.
2. Схема зайнятості робочої сили. Потоки робочої сили на ринку праці.
3. Джерела сукупного пропонування робочої сили.
4. Структурно-функціональний аналіз пропонування робочої сили.
5. Фактори та напрямки впливу на обсяги сукупного пропонування робочої сили.
6. Особливості пропонування робочої сили на ринку праці України.

### **Тема 5. Індивідуальний та сукупний попит на робочу силу**

1. Поняття індивідуального попиту на робочу силу.
2. Короткостроковий попит на робочу
3. Довгостроковий попит на робочу силу.
4. Галузевий аналіз попиту на працю.
5. Циклічний характер попиту на робочу силу.
6. Ринок робочих місць.



7. Тенденції попиту на робочу силу в Україні.

### **Тема 6. Забезпечення зайнятості населення**

1. Поняття, види та форми зайнятості робочої сили на ринку праці.
  2. Концепція повної та глобальної, примусової та добровільної зайнятості.
  3. Закон України “Про зайнятість населення”.
  4. Нормативні положення, які забезпечують гарантії зайнятості.
  5. Державне регулювання зайнятості.
  6. Основні напрямки самозайнятості.
  7. Організація громадських робіт.
- Професійна підготовка та перепідготовка населення.

### **Тема 7. Безробіття, його форми та причини**

1. Визначення безробіття та причини його виникнення.
2. Основні види безробіття.
3. Рівень безробіття та його визначення.
4. Закон Оукена. Природна норма безробіття.
5. Безробіття та інфляція.
6. Механізм регулювання безробіття.
7. Визначення статусу безробітного в Україні.
8. Соціальні програми: закордонний досвід.
9. Виплати допомоги по безробіттю, матеріальної допомоги та інші.
10. Особливості українського безробіття.

### **Контрольні питання до 3-го модуля**

### **Тема 8. Гнучкий ринок праці**

1. Поняття гнучкості та жорсткості ринку праці.
2. Аспекти гнучкості ринку праці.
3. Альтернативні режими праці.
4. Режим роботи й відпочинку.
5. Регулювання витрат праці. Жорстокість зарплати.

6. Мобільність робочої сили.

### **Тема 11. Аналіз і прогнозування стану ринку праці**

1. Мета, завдання і напрямки аналізу ринку праці.

2. Система показників аналізу ринку праці.

3. Аналіз співвідношення попиту та пропонування робочої сили.

4. Аналіз зайнятості населення по галузях і сферах економіки.

5. Аналіз зайнятості населення по формах власності, продуктивності та рівню оплати праці.

6. Аналіз зайнятості населення по використанню робочого часу, по обсягах прихованого безробіття.

7. Аналіз конкурентоспроможності робочої сили.

8. Комплексний аналіз ринку праці.

9. Основні методи дослідження ринку праці.

10. Прогнозування обсягів і структури попиту на робочу силу.

11. Прогнозування чисельності населення і трудових ресурсів.

12. Прогнозний баланс ринку праці.

### **ТЕМА 12. Особливості та етапи формування ринку праці в Україні**

1. Сучасні умови ринкової трансформації економіки.

2. Структурна перебудова економіки України. Роздержавлення та приватизація.

3. Створення багатокладної економіки України. Пріоритетний розвиток галузей споживчого та соціально-культурного комплексу.

4. Технічне переозброєння виробництва. Впровадження енерго- і трудозберігаючих технологій.

5. Вплив структурної перебудови економіки на формування ринку праці.

6. Вплив структурної перебудови народного господарства на структуру і форми зайнятості робочої сили.

7. Вплив структурної перебудови економіки на рівень професійної підготовки.

8. Вплив структурної перебудови економіки на рівень соціального захисту найманих працівників, пенсійне забезпечення.
9. Структура зайнятості та безробіття.
10. Ступінь сформованості механізмів ринку праці.
11. Входження України в світовий ринок праці.

### **Контрольні питання до підсумкового контролю**

1. Які особливі гарантії передбачені Законом України «Про зайнятість населення» для працівників, яких вивільнили з підприємств у зв'язку з ліквідацією, реорганізацією підприємства або змінами в техніці, технології та організації виробництва?
2. Які підходи до визначення розмірів допомоги по безробіттю застосовують у зарубіжних країнах?
3. Хто не має права на отримання допомоги по безробіттю за законодавством ряду закордонних країн?
4. Як диференціюються розміри допомоги по безробіттю за категоріями безробітних в Україні?
5. Від чого залежить тривалість виплати страхової допомоги по безробіттю в ряді зарубіжних країн?
6. Залежно від яких чинників збільшується розмір допомоги по безробіттю в ряді закордонних країн?
7. Як диференціюється тривалість виплати допомоги по безробіттю за категоріями безробітних в Україні?
8. Як формуються фонди страхування по безробіттю в зарубіжних країнах?
9. Які категорії населення охоплюють системи страхування по безробіттю за кордоном?
10. Охарактеризуйте види безробіття.

11. За якою формулою визначається рівень безробіття? Назвіть причини неточного визначення рівня безробіття.

12. Закон Оукена та визначення природного й оптимального безробіття.

13. Які особливості захисту від безробіття і допомоги по безробіттю передбачені Законом України «Про зайнятість населення» у зв'язку з різними шляхами втрати роботи?

14. Які умови висуваються законодавством України та інших країн до бажаючих отримати статус безробітного? Назвіть категорії населення, які не можуть отримати цей статус в Україні.

15. Спираючись на положення Закону України «Про зайнятість населення», визначте, чи може отримати статус безробітного і відповідну допомогу підприємець, який збанкрутував.

16. Які базові положення закладені у визначення розмірів та тривалості допомоги по безробіттю згідно із Законом України «Про зайнятість населення»?

17. Яким чином у Законі України «Про зайнятість населення» враховані положення міжнародних норм щодо мінімальних та максимальних розмірів допомоги по безробіттю?

18. Яким чином положення Закону України «Про зайнятість населення» про встановлення періоду очікування допомоги по безробіттю узгоджені з положеннями Конвенції МОП № 168 про сприяння зайнятості та захист від безробіття?

19. Яким чином положення Закону України «Про зайнятість населення» про тривалість виплати допомоги по безробіттю узгоджені з положеннями Конвенції МОП № 168 про сприяння зайнятості та захист від безробіття?

20. Яким чином положення Закону України «Про зайнятість населення» про врахування вихідної допомоги під час виплати допомоги по безробіттю узгоджені з положеннями Конвенції МОП № 168 про сприяння зайнятості та захист від безробіття?

21. Назвіть категорії населення, що їх відносять до тих, хто вперше шукає роботу (ст. 26 Конвенції МОП № 168 про сприяння зайнятості та захист від безробіття).

22. Вкажіть, які положення (слова) пропущені в наведеному нижче визначенні статусу безробітного:

23. Безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які ..... і зареєстровані у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до підходящої роботи.

24. Спираючись на положення Закону України «Про зайнятість населення», визначте, чи може отримати статус безробітного і відповідну допомогу підліток 14 років.

25. Спираючись на положення Закону України «Про зайнятість населення», визначте, чи може отримати статус безробітного і відповідну допомогу пенсіонер, який втратив роботу.

26. Дайте порівняльну характеристику методів визначення кількості безробітних.

27. Назвіть абсолютні та відносні показники безробіття.

28. Чим можна пояснити зростання природного рівня безробіття в ряді країн?

29. Які чинники впливали і впливають зараз на рівень безробіття в ряді країн? Наведіть приклади.

30. Які суперечності з приводу безробіття, чому і між якими групами населення виникають із введенням мінімального рівня безробіття?

31. Користуючись визначеннями статусу безробітного в Україні за Законом «Про зайнятість населення» і методикою МОП, дайте відповіді на запитання: яку із вказаних груп населення відносять до безробітних:

а) студент, який хотів би працювати, але ще не почав шукати роботу;

б) студент, який домовився стати до роботи через шість тижнів;

в) пенсіонер, який кожного тижня переглядає оголошення в газетах у пошуках роботи;

г) особа, яка протягом шести місяців шукала роботу, а потім припинила пошуки, очікуючи поліпшення економічної ситуації;

д) особа, яка тимчасово звільнена з роботи і чекає повернення на ту саму роботу, не шукаючи іншої;

е) особа, яка втратила роботу три місяці тому і до цього часу не припинила пошуки роботи.

32. Поясніть, чому наявність безробіття і навіть його зростання не викликає падіння рівня заробітної плати і чи впливає зростання рівня безробіття на темпи підвищення рівня заробітної плати працюючих.

33. Поясніть, чому безробітні складають дуже слабку і непрямую конкуренцію тим, хто має роботу.

34. Що таке циклічна компонента заробітної плати і чому вона проявляється поступово та опосередковано на реально діючих ринках праці?

35. Поясніть, яким чином пов'язані між собою поняття «монопсонія на ринку праці» і «робітники, які перебувають «у полоні»».